

БЕОГРАДСКИ МУЧЕНИЦИ ЕРМИЛ И СТРАТОНИК

О ранохришћанским мученицима ђакону Ермилу и војнику Стратонику¹ из данашњег Београда релативно мало се зна. Из житија ових, иначе на православном Истоку, веома поштованих светитеља, зна се да су за веру у Господа Христа пострадали у римском граду Сингидунуму (Singidunum) (Σινγιδώνος) у подунавској провинцији Горњој Мисији (Mysia Superior). Ова провинција је обухватала простор данашње северне Србије испод река Саве и Дунава до Ђердапа. Главни град је био Виминацијум (Viminacium) (Βιμινάκιον), римски град на ушћу реке Млаве у Дунав, код данашњег Костолца.

За ранохришћанску прошлост Београда познато је да је први по имену данас познати епископ у овом граду био Урсакије (Ursacie),² који је иначе био присталица Аријеве јереси све до краја живота (371). Свакако да Урсакије није био и први хришћански епископ у Сингидунуму, јер би то значило да почетак организације црквеног живота у овом граду почиње са аријанством што ниуком случају не може бити тачно. Засигурно је међутим да је Београд већ крајем трећег века као и многи други градови у Доњем Подунављу морао имати орга-

¹ Спомен Светих је 13 јануар (26 јануар по новом календару). Ј. Поповић, Житија светих за јануар, Београд 1972, 309-311. Ј. Поповић, Житија светих за јун, Београд 1975, 24, само се спомињу. Х. Столић, Православни светачник - Месецослов, I, септембар-јун, Београд, 1988, 257. Acta Sanctorum (AA.SS.), januarius, I, Antverpiae 1643, 768-771. H. Delehaye, Synaxarium ecclesiae Constantinopolitanae. Propyleum ad Acta Sanctorum, Bruxelles 1902, 387. Bibliotheca Hagiographica Graeca³ (BHG³) t. I, éd. F. Halkin, Bruxelles 1957, 45. Bibliotheca Hagiographica Latina (BHL) antiquae et mediae aetatis. Novum supplementum, éd. H. Fros, Bruxelles 1986, 3858. F. Halkin, Analecta Bollandiana 57 (1957) 225-236, под 14. јануаром стоји: "Страдање светих и славних Христових мученика Ермила и Стратоника", стр. 234.

² J. Zeiller, Les origines chretiennes dans les provinces danubiennes de l'Empire Romain, Paris 1918. H. Delehaye, Les origines du cult des martyres, Bruxelles 1912, 282-283. M. Pavić, Arijanstvo u Panoniji srijemskoj, Djakovo 1891. M. Meslin, Les Ariens d'Occident 335-340, Paris 1967. P. Грујић, Сингидунска епархија, Нардона енциклопедија СХС, 4, 134; Исти, Урсакије Сингидунски епископ, Исто, стр. 720.

низовани црквени живот, а то значи и свог епископа. Можда је на самом почетку четвртог века услед гоњења Хришћанства од стране цара Диоклецијана за извесно време Сингидунум остао без свог епископа јер се он не помиње пре 313. г., односно пре познатог закона о верској слободи који су издали у Милану Константин Велики и Лициније. Милански едикт и годину 313. овде помињемо само због тога што су београдски мученици Ермил и Стратоник пострадали после ступања на снагу овог државног закона. Њиме је између осталог и Хришћанство постало као и остале, слободна вера и могло се званично и јавно исповедати без рђавих последица по саме хришћане. У савременој науци је још увек дискутабилно када су тачно, односно које године су пострадали Свети Ермил и Стратоник. Обично се неодређено узима година 314 или пак 315.³ Исто тако још увек је за савремене истраживаче спорно оно место у њиховом житију у коме се каже да су њихова тела након бацања у реку Дунав, после три дана, пронађена на 18 миља или стадија низводно од Београда. Које би то место данас могло бити? Ово питање је утолико важније што се у главним верзијама њиховог житија констатује да су хришћани ту сахранили њихова света тела, чак се каже да су њихова тела положена на место направљено од камена (*ἐν τόπῳ τινὶ λαξευτῷ*),⁴ или у природну пећину (*σπήλαιον*). Да ли је на месту њиховог погребља касније подигнут храм? Свакако да јесте, али је тешко данас утврдити локалитет тог храма који је њима био посвећен.⁵ Житијни текст сâм по себи није у том погледу прецизан и довољно информативан. Јасно се помиње река Истрос, односно Дунав, као место извршења смртне пресуде над светитељима. За нас се поставља питање где су они тачно бачени у Дунав, да ли у самом Сингидунуму, и одакле треба почети са рачунањем тих 18 миља или стадија, где су потом пронађена њихова тела? Тела светих су свакако избачена на десну обалу Дунава. Минологиј цара Василија Македонца (867-886) додуше ништа не говори о проналажењу и погребу моштију београдских мученика.⁶ Остале верзије житија су у том погледу јасније. Изричито се каже да су тела после три дана (*μετὰ ἡμερῶν τριτηνῆς ἡμέρας*) (*tercio ergo die postea, in loco deserto iacentia visa sunt corpora Martirum ...*), побожни људи хришћани узели и положили их заједно, на осамнаест миља (стадија) од Београда (*ἐν τινὶ τόπῳ σταδίον ὀκτωκάδεκα τῆς πόλεως Συγγήδονος*) (*ἐν τόπῳ τινὶ λαξευτῷ ἀπὸ μιλίων δεκ-*

³ Х. Столић, Исто, стр. 257, узима 315. годину.

⁴ F. Halkin, Trois textes grecs inédits sur les saints Hermyle et Stratonice martyres à Singidunum (Belgrade), *Analecta Bollandiana* 89 (1971) 20.

⁵ М. Бирташевић, Вишњица "Каструм Октавум", Археолошки преглед 6 (1964) 109-111. М. Мирковић, Лициније и прогони хришћана у Сингидунуму, Зборник Филозофског факултета у Београду 14-1 (1979) 21-26.

⁶ Минологиј Василија Македонца, PG, 117, 253.

αοκτῶ τῆς πόλεως Σιγγιδῶνος).⁷ Зна се, међутим да је локација римског Сингидунама као урбаног насеља и тврђаве била у данашњем урбаном језгру Београда, и то следеће улице: 7 јула, Васина, Трг Републике, М. Пијаде, Цара Душана, Симинова, Ускочка, простор око Саборне цркве и Патријаршије. Свакако да удаљеност у односу од 18 стадија треба мерити од тог места па низводно низ Дунав. Најновија истраживања резултирала су у закључку да је место погребца Светог Ермила и Стратоника, београдских мученика, село Брестовик, односно Сеона код Смедерева. Наиме, на том локалитету су наши археолози откопали једну ранохришћанску цркву-базилику, на месту које се идентификује са римским насељем *Aureus Mons*.⁸ Базилика се датира у 5 век и сматра се да је била посвећена, или што је још вероватније, саграђена као храм-мартир на гробу самих мученика како је то већ захтевала ранохришћанска пракса.

Бројни житијни текстови Светог Ермила и Стратоника и преписи истих (постоје и латинска издања)⁹ говоре да је њихов култ и поштовање не само у раној хришћанској Цркви већ и кроз цео средњи век све до данас био врло раширен.¹⁰ Поред храма који им је подигнут на самом месту погребца, није међутим сигурно да ли су имали храм њима посвећен у самом Цариграду. Истина, у византијској престоници се помиње храм Светог Стратоника,¹¹ али се не зна о ком је Стратонику реч, пошто има више хришћанских светитеља са овим именом. Уосталом, да се ради о храму посвећеном београдским мученицима не би у том случају било изостављено једно име, Ермил. У манастиру Ставроникити

⁷ F. Halkin, *Ibid*, 20; AA.SS., *januarius* XIII, 771.

⁸ М. Мирковић, *Прогони хришћана*, 23. Раније мишљење код, J. Zeiller, *Ibid*, 107.

⁹ AA.SS., *januarius*, I, 768-771.

¹⁰ *Минеј за месец јануар*, 13. дан. Стихира на вечерњу на "Господи возвах" каже се: "Ермил славни и Стратоник богомудри, двојица чудесних, исповедајући несаздану Тројицу, многобожачку лаж многим ранама и мукама победише, и увенчаше се венцима победе, и моле се да се дарује (свим) крајевима (света) мир и милост". Ермил је "обагрио одећу течењем свештене крви ... и преселио се у мисаоно Царство". Даље се каже да су обојица "у кошници били бачени и блажени крај - били су у водама удављени" али су на тај начин ђавола потопили. Били су исто тако водом потопљени Христа ради, Који је водом потопио нашу нечистоту. Ермил је још био наставник подвигом у страдању Стратоника у побожности (Канон, песма 7).

¹¹ H. Delehaye, *Les origines du cultes des martyres*, 282-283, каже да Свети Стратоник има храм у Цариграду (стр. 283). R. Janin, *La géographie ecclésiastique de l'Empire byzantin*, III. *Les églises et les monastères*, Paris 1953, 494-495.

на Светој Гори постоји фреска Светог Ермила и Стратоника.¹² На тој фресци ђакон Ермил стоји десно, у десној руци држи крст као знак страдања и победе над својим мучитељима; лева рука му је испружена на доле. Стратоник је на истој икони представљен лево од Ермила, у десној руци такође држи крст мало подигнут у висини главе и ореола; лева рука му је полуиспружена и налази се у висини груди.

Време страдања Ермила и Стратоника у Београду се обично доводи у везу за сами почетак сукоба цара Константина Великог и његовог савладара и зета Ликинија (Константинова сестра Константија је била удата за Ликинија). Ликиније је владао на Истоку, према томе и у нашим крајевима пошто је област Илирика и Балканског полуострва уопште припадао Истоку. Црквени историчари Јевсевије Кесаријски (око 340) и Сократ Схоластик (после 439) истина говоре о сукобу двојице цара. Тако Јевсевије прича како су двојица царава сложено победили своје супарнике Максенција и Максимијана. Заједно су у Милану у Италији издали закон о слободи Хришћанства. Али сукоб Константина и Ликинија савременик види као сукоб многобоштва и Хришћанства које је недавно (313) тек стекло право грађанства у Римском царству. "Дигао је (Ликиније) руку не на Константина, него на Бога, који је позајмио своју моћ Константину ..."¹³ Сама победа Константина над Ликинијем 323. године је победа Хришћанства над многобоштвом. Ликиније је у почетку био наклоњен хришћанима, али се одједном окренуо против њих и чак је "издао заповест да се епископи не смеју састајати с незнабожцима, да би тако спречио да Хришћанство не узме маха".¹⁴ Жртве таквог гоњења су и Ермил и Стратоник у Сингидунуму.

Кратак садржај житија је следећи: тиранин Ликиније је прогонио хришћане. Вакон Ермил је заточен. Саслушавао га је лично Ликиније. Као непоколебљивог цар га затвара у тамницу на три дана не би ли га одобровољио да се одрекне Хришћанства. Међутим, Ермил ни тада као ни после тешких физичких мучења није се одрекао вере у Христа Господа. Јавља му се анђео и сâм Господ који га храбри да издржи муке до краја. У току испитивања и мучења показало се да је и чувар затвора, војник Стратоник, такође хришћанин и Ермилов пријатељ. И Стратоник је подвргнут мучењима, и под претњом смрти остао је веран свом пријатељу Ермилу и Господу Христу. Обојица су кажњени

¹² Le Synaxaire, Vie des Saints de l'Eglise Orthodoxe II, décembre-janvier, Thessalonique, 1988, 384-375. Фреска је из 16. века. Најновија икона светог Стратоника и Ермила (рад Н.Н.) налази се у деканату Богословског факултета у Београду.

¹³ Јевсевије Кесаријски, Црквена Историја X, 8. М. Мирковић, Прогони хришћана, 21-26. А. Tuilier, Le conflit entre Constantin et Licinius et les origines de l'arianisme, Živa antika I-2 (1975) 247-258.

¹⁴ Сократ Схоластик, Црквена Историја 1,3.

и осуђени на смрт; стављени су у ковчег и бачени у реку Дунав. Тела њихова вода је после три дана избацила 18 стадија далеко од Београда, а хришћани су их сахранили.

Најстарија верзија сачуваног житија Светог Ермила и Стратоника потиче из 6 века. Краћа верзија житија је у Минологију Василија Македонца, затим Симеона Метафраста,¹⁵ док Минологиј Михаила IV Пафлагонијца доноси опширнију верзију житија.¹⁶ Са ове верзије доносимо и превод житија на савремени српски језик.

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ И СЛАВНИХ ХРИСТОВИХ МУЧЕНИКА ЕРМИЛА И СТРАТОНИКА

Безбожни цар Ликиније показао је велику ревност за идолопоклонство, али је исто тако свим хришћанима претио стравичном смрћу. Због тога су били претраживани градови и планине, села и поља и саме куће. Онај ко би хришћанина издао цару тај је био похваљиван и заслуживао је највеће почасти. Једнога дана када је Ликиније председавао царском суду дође један човек и рече му: "Има, царе, неки човек по имену Ермил, у чину ђакона, који је већ одавно поштовалац хришћана а и сâм је хришћанин, али с друге стране, он уопште не поштује ни богове а ни тебе, царе". Чувши ово, тиранин заповеди да Ермила затворе и доведу га на суд. Најпре су га свугде тражили, али су га нашли на молитви. Био је ухапшен и предат царском суду, међутим, Ермил се са великом радошћу покорио полицијским шпигунима.

Када се Ермил појавио пред царем, цар му рече: "Одговори ми јеси ли ти хришћанин, како сам чуо?" Он одговори: "Не само да Хришћанство исповедам, већ сам посвећен за ђакона да служим невидљивом Богу". Оштроумни тиранин, желећи дакле да се лично увери, рече му: "Поштуј дакле богове". Страдалник одговори: "Да ли си ти глув царе, или си изгубио разум? Ја сам ти већ рекао, да као ђакон служим Богу невидљивом, а не овим боговима који су бездушни и глуви (безгласни), достојни да буду само предмети подсмеха а никако клањања". Цар није могао да поднесе овакве искрене речи. Одмах је заповедио да страдалника ударају по лицу справама за мучење направљеним од бакра, док истовремено један од гласника повика: "Престани

¹⁵ Симеон Метафраст, PG 114, 553-565; *Le Ménologe imperial de Baltimore. Textes grecs publiés et traduits par F. Halkin, Subsidia hagiographica*, 69, Bruxelles 1985, 157-170.

¹⁶ F. Halkin, *Trois textes grecs inédits sur les saints Hermyle et Stratonice martyres à Singidunum (Belgrade)*, *Analacta Bollandiana* 89 (1971) 10-20.

да тако говориш, Ермиле, Укажи поштовање цару, жртвуј боговима и бићеш ослобођен страдања". Ударали су га затим без милости, а Ермил повика узвишеним гласом: "На вечне казне, о тиранине, ви сами бићете кажњени од истинитог Бога, јер Га ви ниподаштавате да бисте поштовали лажне богове и (што је још погубније) што ви и друге присиљавате и увлачите у исто безбожништво".

Када је цар увидео да су мучења била веома дуга, он посла страдалника у тамницу на три дана говорећи му: "Покајаће се од овог узалудног уздржавања". Док су га водили у тамницу, страдалник је певао Псалам: "Господ је мој помоћник и нећу се плашити шта ће ми учинити човек" (Пс 118, 6-7). Одлучио се да претрпи невоље за Христа, а овај му посла анђела да га укрепи говорећи му: "Ермиле, буди храбар и немој имати страх" (Дап 18, 9), говори и не ућути, бори се и не буди страшљив. Победићеш тиранина и примићеш одозго славни страдалнички венац" (1 Петр 5, 4).

После три дана, Ликиније поново сазове свој суд и позва на њега божанског Ермила. "Јеси ли ти, рече му, најзад одлучио да жртвујеш боговима да би био ослобођен грозних мучења која су ти надомак главе? Или, и даље настављаш да се излажеш опасностима?" Страдалник Христов на то рече: "Царе, ја сам ти већ рекао, не; бескорисно је поново ме испитивати. Ја имам на небесима једног Бога кога видим, за кога желим да се жртвујем и од кога очекујем брзу помоћ." Цар опет понови: "Покажи ми да ли је он моћан да ти дође у помоћ"? Одмах после тога шесторица људи снажних руку а бездушних, који су спремни на лудости и смрт, положише страдалника на земљу и нечовечно га удараху. Међутим, подвижник без икаквог страха тихо се молио: "Госпoде Боже мој, Ти који си због мене поднео ударце и крст за време Понтија Пилата - призри на мене страдалника (Дап 20, 24), дај ми снаге (оснажи ме) да идем до краја мојим путем и да заједничарим у Твојим страдањима, као и да будем удостојен заједничарења у Твојој слави" (1 Петр 4, 13). Таква бејаше његова молитва. Одједном се зачу глас одозго који говори: "Заиста, заиста, Ермиле, кроз три дана бићеш ослобођен садашњих страдања и примићеш од мене највећу награду за све твоје муке". Овај глас оснажи и охрабри подвижника а престраши мучитеље; они сви попадале на земљу дрхтећи и тресући се од страха. Међутим, (Ликиније) заслепљен својом безбожношћу и изгубивши разум, не хтеде да буде мудар и учини добро (Пс 36, 3) нити да разуме да то сâм Бог учини ова чудеса. Ликиније посла мученика у један тамни и мрачни затвор. Али, обратимо сада пажњу: одатле произиђе и најзначајнији догађај: наиме, нашем духовном подвижнику (атлети) придружи се један друг, чувар затвора Стратоник, коме се Свети бејаше поверио. Био је врло мудар човек и Ермилов потајни пријатељ; он је делио његова убеђења и хришћанску веру. Састрадавао је са својим пријатељем када је овај јавно, пред многима био мучен. За тренутак нећемо више говорити о божанском

Стратонику, већ продужавамо историју о божанском Ермилу.

Ермил се вратио у тамницу певајући Псалма: "Господ је моја светлост и моје спасење, њега ћу се бојати" (Пс 35, 3). После ове молитве, величанствена светлост одозго обасја га да потврди молитву, а један глас зачуо се одозго поново и препоручио духовном атлети (подвижнику) да и даље остане храбар и још му објави као и раније да ће његов крај (смрт) наступити за три дана.

Сутрадан, Ликиније председавајући своје суду поново заповеди да доведу Ермила. Овај приступи са срцем пуним радости, као што се видело на његовом лицу. Ликиније, смешећи се и климајући главом и провидно се подсмевајући светитељу, рече: "Дођи. Како си искористио мрачни затвор и време које сам ти дао? Да ли си променио мишљење? Или нам треба још казни и мучења да победимо уздржање твога срца?" Подвижник одговори: "Загушљиво и тамно место - где сам био заточен - донело ми је велику радост. Сада мир и радост испуњавају моју душу кад помислим на добра која је очекују. Вама се пак веома дивим што још увек духовно слепи нећете никако да окренете очи ка истини". Тиранин са великом горчином одговори: "Изгледа, ти ниси схватио да вређаш као безумник. Одговори ми, дакле, јасно: хоћеш ли ти жртвовати боговима, или да ти ја судим како заслужијеш?" Страдалник одговори: "Царе, ја сам ти већ рекао каква је моја одлука. Чини дакле што ти драго". Ликиније се разгневи и нареди да Ермила положи на леђа и да га ударају по трбуху са штапом. Ова казна је одвратна: углови овог штапа беху тако шиљати да се забадаху у тело. Када је био тако ударан без милости, духовни подвижник је имао велику утеху: молио се тако скрушено и гледао је самог Христа који беше дошао да му помогне, да му олакша муке и објави утеху (крај страдања). Цар, дакле, мислећи да постојаност страдалника у својој вери (побожности) и приврженост истој, доказује његово презрење царског ауторитета, наставио је да га мучи. Испребијао му је утробу орловим канцама, како се зову гвоздени орлићи, док Свети није прогледао унутрашњим, духовним очима срца. Светитељ је брзо одговорио једним одељком Псалма: "Моје срце и моја плот дрхте пред Богом живим" (Пс 84, 3).

После овог ислеђивања и казни, тиранин је имао намеру да га врати у тамницу да би га подвргао још тежем мучењу. Али, добри Стратоник је одлучно решио да испуни своја обећања и заповест, и тако видећи како Ермил трпи и не могући да му помогне, састрадаваше и плакаше много. Видећи га неки војници, оптужише га цару: "Царе, чувар затвора Стратоник, очигледно саучествује у Ермиловом страдању и хришћанској вери; он је сав тужан видећи како Ермил страда". Ликиније је одмах позвао Стратоника и питао га, да ли је био Ермилов пријатељ. Ученик, далеко од тога да порекне истину, признаде да је био Ермилов пријатељ, исповеди своју веру и осуди формалну заблуду идолопоклонства. "Ја се плашим, додаде он, само Творца небеса и

Земље". Цар нареди да га шибају као и Ермила "док му дотиче глас". Када су га шибали, страдалник је усмерио своје очи ка пријатељу и молио је његово посредништво пред Христом: "Ермиле, говорио је он, моли се Христу за мене да бих Га и ја могао исповедати без слабости и да победим без муке све обмане тиранина". У међувремену он се ругао Ликинију, одбијао је да принесе жртве слепим божанствима и још је призвао на њега казну истинитог Бога. Цар, видећи да и он иде да пострада, посла га у затвор и након застрашивања мучењем, оставио му је времена да се покаје.

Стављен под јаку стражу, мученик је призивао Исуса и упућивао му је ову молитву: "Господе, не помињи наше старе грехе. Дођи нам у помоћ, о Боже, Спаситељу наш, ради славе имена Твог" (Пс 79, 8-9). Одмах се зачуо глас са небеса: "Ви сте завршили ваш пут, веру сте сачували. Следује вам венац правде и сутра ћете га примити".

Сутрадан рано, Ликиније позва Ермила. Видећи да је он непоколебљив, ставио га је на вешала и стравично је мучио његово тело. Мученик је понављао: "Господе, дођи ми у помоћ и ослободи ме". Глас одозго одговорио му је: "Буди без страха, јер, ја сам с тобом и ја сам Бог твој". Овим гласом тиранин је био престрашен. Скинуо је мученика са вешала и наредио да га баце у реку Дунав (*ἐν τῷ Ποταμῷ τῷ Ἰστρῷ*), али тако како његово часно тело не би било пронађено. Затим је довео Стратоника да га посаветује: "Заиста бих га разжалостио ако бих вам се покорио да спасем мој живот". Ликиније је узвратио: "Ти дакле хоћеш да умреш са Ермилом?" "Савршено", одговори Стратоник; потребно је заиста да пријатељи деле несреће, а свакако је право да се заједно радују и у добру. За нас нема веће радости и пријатности него да страдамо за Христа?" Одбио је дакле да промени мишљење, и цар је против њега донео исту одлуку и осудио је двојицу мученика на исту смрт. Један је и исти завршетак, заиста сличан, и срећа, и заједничко блаженство, и радост, и судбина, задесила их обојицу.

Водили су их на последње мучење. Певали су са Анђелима на Рождество Христово: "Слава Богу на висини, на земљи мир, међу људима добра воља" (Лук 2, 14). Када су приспели на реку, мучитељи су их ставили у један ковчег и бацили у таласе. Освећена телима Светих, река Дунав их је вратила вернима. Без сумње, вишња Доброта није допустила да они буду задржани. После три дана, мученичка тела Светих су се видела како леже на стрмој обали. Побожни хришћани су их узели са поштовањем, певали су химне и све оно што налаже хришћански закон за умрле и положили су их заједно, на осамнаест миља од Сингидунума (Београд) (*ἐν τῆν τόλῳ σταδίων ὀκτωκαίδεκα τῆς Πόλεως Συγγιδόνος*). Најзад, све заједничко беше двојици пријатеља: исповедање Христа, боравак у тамници, бацање у реку, небески живот и погреб на истом месту.

Нека њиховим заступништвом наш побожни цар прими све што

жели:

Безбројне победе над својим непријатељима,
Окајање и опроштај својих грехова,
Удео у небеској радости после смрти,
Вечни починак са свима светима,
Починак на месту одакле је исчезла свака туга и уздисање,
Где је свака срећа и радост дарована
Кроз Христа Бога, коме нека је слава у векове, Амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ ЕРМИЛА И СТРАТОНИКА

За време своје владавине безбожни Ликиније је предузео гоњење побожних следбеника Христових. У свом безбожном делу претраживао је поља и хватао хришћане. Једнога дана приступи неко царском суду тиранина и обавести га говорећи овако: "Постоји неки од оних који се хришћанима називају, по имену Ермил, који је у чину ђакона". Чувши пак тиранин за Ермила разгневи се и заповеди брзо да Ермила затворе и доведу на суд. Одмах потом приступише цареви слуге тражећи да испуне и спроведу у дело цареви заповест. Отишавши да га траже, нађоше Ермила на молитви, како се моли, и приближивши му се рекоше: "Хајде, Ермиле, сâм цар Ликиније, треба те". Ермил, ништа не марећи, чак шта више начинивши знак Христов (Крст) рече: "Нека буде воља Божија", и радујући се пође за царским војницима.

Ермила су довели Ликинију како је наредио. Заповеди да га уведу пред суд. Сâм Ликиније је председавао судом и рече да му приведу Ермила. Гласник повика гласно: "Нека уђе Ермил!" А када Ермил изађе пред суд рече му Ликиније: "Чујем, Ермиле да си ти хришћанин?" Одговоривши му Ермил рече: "Не само да сам хришћанин, него сам шта више служитељ (ђакон) Бога невидљивог". Ликиније одговори: "Прислужи дакле боговима!" Ермил је на то одговорио и рекао: "Безумно је служити немим и глувим боговима који не чују и не виде. Већ сам ти рекао да сам служитељ Бога невидљивог у кога верујем и који је Творац свега што постоји. Рекох ли ти да нисам служитељ ових богова који су направљени од дрвета и камена и које су људи створили и којима се опет покоравају." Ликиније са разгневи на ове хуле и нареди да га ударају бакарним прутевима по образима док гласник не повика: "Ермиле, не хули на цара, већ жртвуј боговима, и тако ћеш самог себе спасити". Ермил ударен, повика повишеним гласом: "Сâм Бог, о тиранине Ликиније, удариће те зато што се клањаш идолима слепим и безживотним и још друге у такву безбожност уводиш (наводиш да чине). Ја дакле, ако хоћу да спасем своју душу, нећу да жртвујем боговима".

Ликиније пак промени лице и рече: "Заповеди да га сместе у

затвор на три дана, и даје ти се прилика да промениш мишљење и да постанеш следбеник свих божанства". Ермил на то рече: "Чини што желиш. Ја сам сада као и после три дана спреман да поднесем сва мучења која си ми припремио са оцем твојим Сатаном" (која је припремио преко тебе отац твој Сатана). Одлазећи у затвор Свети Ермил је идући певао Псалам говорећи: "Господ је мој помоћник и нећу се уплашити онога што ће ми учинити човек" (Пс 117:6-7; 56:5). Ушавши у затвор молио се говорећи: "Пастиру Израилев, чуј! Ти који предводиш стадо Јосифово, Који седиш на херувимима, јави се! Пред Јефремом и Венијамином и Манасијом подигни моћ своју, и дођи да нас спасеш" (Пс 8):1-2) из руку крволочног Ликинија и од свих невоља и мука његових. Одмах се појави анђео Господњи и рече Ермилу: "Буди храбар и не плаши се, него говори и не ућути (Дап 18:9), бори се и не поустани: јер ћеш победити безбожног тиранина и примићеш венац" (1 Петр 5:4).

Када је поново Ликиније председавао суду, заповеди да опет доведу Ермила. Ликиније рече Ермилу када је овај изашао пре суд: "Ермиле, дао сам ти времена, жртвуј сада боговима; спасћеш се од многих мучења веруј ми, жртвуј боговима". Ермил рече: "Рекао сам ти већ и опет ти говорим да не служиш боговима, имам Бога на небу коме се клањам (кога поштујем) и од кога добијам помоћ". Тиранин Ликиније одговори: "Заповедам да те ударају јавно са шест штапова, да видим да ли он, за кога кажеш да је на небу, има власт да ти помогне". Ударан веома са шест штапова, Ермил повика гласом: "Госпoде Боже, који си распет за време Понтија Пилата, сети ме се у царству Твоме" (Лук 23:42). Зачу се глас са неба који говори: "Ермиле, заиста, заиста (амин, амин) ти кажи да ћеш кроз три дана победити безбожног тиранина и примићеш венац". Од овог пак гласа уплашише се они који га удараху и попадаше и посташе неми. Све пак присутне обузе страх, а сâм Ликиније уплаши се веома и поново опседнут од Сатане заповеди да Светог баце у мрачни затвор и да га предају војнику по имену Стратонику, који је био Ермилов пријатељ.

Ермил рече Ликинију: "Ја ходим у светлости, а ти остајеш у крајњој тами" (Мат 22:13). Када је ушао у затвор са Стратоником, певао је Псалам говорећи: "Господ је моје просветљење и Спаситељ мој, кога ћу се бојати; Господ је заштитник мог живота, од кога ћу имати страх? Приближише ми се они који ми чине зло да поједу моје тело, стегнуше ме непријатељи моји и трпим и изнемогах. И ако ме ставите на муке, нећете уплашити моје срце, и ако подигнете рат против мене, ја се у њега уздам. Господу једином се молим и Њиме живим (Пс 26 (27) 1-4), шта ће ми учинити Сатана и рука сина његовог Ликинија"? Када је завршио Псалам, светлост обасја тамницу и зачу се глас са неба који му рече: "Рекох ти и опет ти говорим да претрпиш и после три дана и три ноћи сатрћеш тиранску силу".

Сутрадан је Ликиније поново председавао и са високог места, преко

гласника је позвао Ермила, а гласник повишеним гласом позва Ермила чије лице и душа беху просветљени и испуњени разумом. Ликиније се благо насмеши и завртевши главом рече: "Предао сам те у мрачну тамницу, да ли си се променио? Жртвуј боговима или ћу поново наредити да те ставе на опасне муке". Ермил одговарајући рече: "Човекољубиви Бог преобрати тамничку таму у светлост. Дивим се како чувар мрака није се обратио овој истинитој светлости која обасјава сваког човека који долази на свет" (Јован 1:9). Много разгневиен Ликиније му одговори: "Ермиле, принеси жртве, или, шта то говориш; морамо те још ставити на муке". Ермил на то одговори: "Нема потребе (користи) да ти одговарам, чини како хоћеш!" Тада Ликиније заповеди да га ударају гвозденим штаповима, док Ермил повика: "Госпoде, помогни ми у Тебе се уздам" (Пс 69 (70) 2). Одмах се чу глас са неба који говори: "Господ чује глас оних који му се моле" (Пс 5:2). Опет га многу удараху а тиранин опет рече: "Веруј ми, Ермиле!" А Ермил рече: "Нећу жртвовати. Чини шта хоћеш!" Ликиније поново заповеди да донесу справу за мучење и удараху га по стомаку тако да се утроба видеља. Све му то чинише врло нечовечно док Ермил завапи: "Срце моје и тело моје радују се у Богу живоме" (Пс 84:2). Иако му је изашла утроба, овај није клонуо већ горе подиже душу своју и дух. Ликиније видећи ову радост и да све муке не наудише Светом Ермилу, већ стиглоше оне који су га мучили. Зато Ликиније заповеди да још сутрадан доведу Ермила и подвргну га још страшнијим мукама.

Ермилов пријатељ, Стратоник, састрадавао је сва мучења која су снашла Ермила. Остали војници видећи то, дођоше Ликинију и рекоше; "Стратоник, који је под влашћу и законом твога царства, пријатељ је Ермилу и састрадава са њиме". Ликиније упита Стратоника говорећи му: "Јеси ли ти Ермилов пријатељ и не желиш да извршаваш моје наредбе нити да принесеш жртве боговима?" Стратоник одговори: "Пријатељ његов јесам и, ја сам хришћанин". Ликиније је био разјарен овим речима па одговори: "Шта дакле! упркос свега, делиш његово мишљење и нећеш да принесеш жртве боговима?" Стратоник рече: "Нећу да жртвујем твојим боговима јер се бојим Бога који је створио небо и земљу и цео свет". Пун гнева Ликиније заповеди да га предају да се удара штаповима. Када су га ударили, повика јаким гласом: "Моли се, пресвети Ермиле за мене и да срце моје не подлегне тиранину!" Још изговори ове речи: "Нећу извршити твоју заповест, о тиранине! нећу жртвовати твојим боговима, о Ликиније. Имам Христа у замену за сва зла која си ми нанео" (Пс 7:5). А када су Стратоника избиле штаповима, рече Ликиније да их обојицу, и Ермила и Стратоника, чувају под стражом и даље испитују.

Када су обојица били у затвору Ермил је ноћу наставио да се моли говорећи: "Госпoде, не опомињи се мојих ранијих безакоња, да не останем не услишен. Помогни нам, о Боже, Спаситељу наш!" (Пс 78 (79) 8-9). Дође глас са неба који говори: "Трку свршисте, веру сачувасте,

дакле, припашће вам венац части (2 Тим 4:7-8), који ће те примити сутра када будете победили тиранина". А када је свануо дан, седећи на високој судској столици, Ликиније заповеди да доведу Ермила. Када овај дође Ликиније му рече: "Шта чекате Ермиле? Сада, ако желиш жртвуј боговима". Ермил рече: "Нећу да жртвујем боговима, јер су демони. Нећу да се клањам твојим идолима, јер су сатанско дело. Одбијам тиранине! Ако пак желиш да нашем телу приредиш веће муке, учини то. Вера у Христа је на првом месту па онда тело. Ти који си прах, а ја сам земља. Не плашимо се ако убијеш тело јер немаш власт над душом. Плашимо се Бога невидљивог и силног који може и душу и тело да спасе" (Мат 10:28).

После неког времена тиранин, узбуђен, заповеди да Ермила окрену на леђа. Када су га окренули, он завапи: "Господ је мој помоћник и моја светлост" (Пс 18:14 (19:15)). Јави се глас са неба говорећи: "Не плаши се, ја сам с тобом, не очајавај јер сам ја Господ и Бог твој" (Иса 41:10). Од овога гласа обузе страх Ликинија и одреши Ермила и ослободи га веза, а потом Ликиније заповеди да га баце у реку Дунав. Заповеди да одмах доведу и Стратоника, а када овај дође рече му Ликиније: "Стратониче и бедниче, учини по мојој вољи и жртвуј боговима, да и тебе не подвргнем осуди као твог пријатеља Ермила". Стратоник одговори: "Био бих бедник ако не бих следовао пријатеља Ермила и ако бих пристао на безбожне и бедне твоје заповести. Одбијам да принесем жртву, Ликиније!" Ликиније одговори: "Желиш дакле да са овим твојим пријатељем умреш?" Свети Стратоник рече: "Са задовољством ћу заједном с њим умрети за Христа. Јер садашња страдања за људе су ништа, јер ће на крају доћи време да сваки човек дâ Богу одговор за дела своја" (Рим 2:6). Ликиније се разгневи и заповеди да баце Стратоника са Ермилом у реку.

Ова двојица завршише свој животни пут са песмом Богу говорећи: "Слава на висини Богу и на земљи мир" (Лук 2:14). Обадвојица су јавно, Свети Ермил и Стратоник, у ковчегу бачени у реку која се зове Дунав, и говорили су једногласно: "Благословен си Боже, Оче неба и земље који ниси помогао неваљалом Ликинију и слугама његовим". После три дана река је избацила тела Светих страдалника Ермила и Стратоника. Њихова тела су узели побожни људи и положили на место направљено од камена, осамнаест миља од Сингидунума (Београда), хвалећи Бога, коме нека је слава и власт у векове векова, амин.

Radomir POPOVIĆ

**BELGRADE MARTYRS HERMYLE AND STRATONIK,
HISTORICAL BACKGROUND AND TRANSLATION
OF THEIR VITA**

Holy Martyrs, deacon Hermyle and Stratonik belong among the first known ancient Christian martyrs from the Roman "Syngidunum" - today Belgrade. They suffered for their faith in Christ the Lord after the declaration of the Decree of Miland in 313, or in 314 or even in 315, during the reign of the co-ruler of Emperor Constantine (+337), Emperor Lykinius (c. 324).

The place where these saints were buried is still disputable in science, because the data from the *Vita* indicates that it was some 18 miles downstream from Belgrade, at the right hand of the Danube, but does not say much. According to the most recent archeological results, it could be the village Brestovik, i.e. Seona near Smederevo ("Aureus Mons"), where a basilica from the 5th C. was discovered; it is regarded to be their tomb church and certainly dedicated to them.

The author publishes here another two versions of the *Vita* of Sts. Hermyle and Stratonik in Serbian translation from the Greek original.